

- ✦ структура страхового портфеля по філії має існувати як один з планових показників;
- ✦ у зв'язку з наявною специфікою регіональних ринків і досить високою конкуренцією передбачити можливість для філії страхувати на змінних умовах (гнучка цінова політика, специфічні умови, тощо), але відповідальність за відмінними умовами приймає на себе філія страхової компанії.

Отже, кожна страхова компанія прагне до формування ефективного та збалансованого страхового портфеля, оскільки це є запорукою її фінансової надійності у майбутньому. Збалансованим страховий портфель є тоді, коли він задовольняє потребу страховика в просторовій розкладці ризику та забезпечує збалансування між договорами, які закінчуються, і тими, що укладаються; коли вирівнюється ризик між видами страхування; коли забезпечується оптимальне співвідношення між доходом та ризиком по портфеля. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов А. Теоретичні засади управління страховим портфелем / А. Баранов // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2006. – № 3. – С. 35 – 39.
2. Баранов А. Збалансованість страхового портфеля та його вплив на фінансову надійність страховика / А. Баранов // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2006. – № 9. – С. 65 – 73.
3. Бойко А. О. Оптимізація портфеля страхової компанії на основі застосування операцій перестраховування / А. О. Бойко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 160 – 170.
4. Вовчак О. Д. Страхування: навчальний посібник / О. Д. Вовчак. – 3-тє вид. – Львів: Новий Світ -2000, 2006. – 480 с.
5. Страховой портфель. Книга підприємця. Книга страховщика. Книга страхового менеджера / Под ред. Ю. Б. Рубина. – М.: Соминтэк, 1994. – 640 с.
6. Яшина М. Н. Сущность и виды страхового портфеля / М. Н. Яшина // Финансы. – 2003. – № 2. – С. 50 – 53.
7. Яшина Н. М. Страховой портфель как основа обеспечения финансовой устойчивости страховой организации / Н. М. Яшина // Финансы и кредит. – 2007. – № 20. – С. 84 – 87.

УДК 330.34.01

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА МІКРОРІВНІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

КРАУС Н. М.

кандидат економічних наук

Полтава

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається суттєве, проте нерівнозначне податкове навантаження на суб'єкти господарювання, що призводить до диспропорційності умов конкуренції. З огляду на це особливого значення набуває впровадження в діяльність підприємств заходів, щодо законної оптимізації податкових платежів, теоретичні та методичні засади яких визначає податкове планування.

У національній економіці передумовами податкового планування організацій мають бути об'єктивний характер існування податків і системи оподаткування, орієнтація підприємств на збільшення прибутку. Саме тому важливе значення у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави відіграє розвиток податкової системи України. Найбільш дієвий вплив система оподаткування має на функціонування і ділову активність підприємницьких структур.

Сьогодні вітчизняна система оподаткування характеризується недотриманням принципу економічної обґрунтованості податкової реформи, наслідком чого є надмірне податкове навантаження на виробників. У податковому законодавстві відсутні положення, які чітко і однозначно регламентують механізм реалізації цілей і завдань податкової політики, що гальмує розвиток

суб'єктів господарювання. За таких обставин вітчизняним підприємствам не обійтись без податкового планування [5, с. 47].

Теоретичні та практичні дослідження податкового планування суб'єктів господарювання висвітлювалися в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених: Е. С. Вилкова, А. В. Єлісеєва, Т. І. Єфименка, А. Г. Загороднього, О. В. Кірша, А. М. Поддєрьогіна, М. П. Підлужного, В. К. Черненко та ін.. Питаннями податкової політики і податкового навантаження займалися: З. С. Варналій, В. М. Геєць, Л. В. Дікань, А. Я. Кізіма, Д. Ю. Мельник, Ю. В. Прокопенко і т. д.

Проте, у роботах названих науковців відсутня єдність поглядів щодо теоретичних і методичних засад податкового планування: визначення поняття податкового планування, форм і методики його здійснення, принципів розподілу податкового тягаря в теоріях оподаткування. Наявність цих проблем обумовила вибір теми наукової статті.

Фінансова стабільність підприємства в умовах кризи повинна досягатися бюджетуванням. Воно дає змогу застосовувати суворий режим економії витрат, але роль, податкового планування при цьому зростає. Така економічна політика суб'єкта господарювання, спрямована на законну мінімізацію оподаткування. Метою даної статті є обґрунтування необхідності податкового планування суб'єктами господарювання та пошук напрямків його удосконалення.

Нині вже науково обґрунтовано можливості податкового планування та принципи розподілу подат-

кового тягаря, що служать для досягнення поставленої мети (рис. 1). Серед них: законність, системність, альтернативність, багатоваріантність, цілеспрямованість, безперервність, оперативність, гнучкість, оптимальність та збалансованість.

Процес податкового планування на підприємствах України охоплює чотири стадії (рис. 2) та здійснюється в трьох формах (табл. 1).

Податкове планування призначене як зменшувати податкові нарахунки підприємств, так і регулювати

Рис. 1. Можливості податкового планування та принципи розподілу податкового тягаря в теоріях оподаткування [1, с. 48]

Податкове планування – складова частина фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, завданням якої є максимізація доходу за рахунок мінімізації податків. Плануючи податкові наслідки своєї діяльності, важливо знати – куди, коли, як і скільки необхідно сплатити податків, які існують методи, що дозволяють не переплачувати їх, максимізувати доходи законними шляхами і залишатися при цьому з легальною діяльністю у межах бізнесової етики. Податкове планування базується на знанні існуючого податкового законодавства та права.

Сьогодні роль податкового планування зростає, так як в період кризи абсолютно неприпустимі зайві витрати на сплату податків, а тим паче штрафи через необачний підхід до оптимізації оподаткування. Займатися податковим плануванням доцільно завжди: на етапі заснування підприємства, в процесі його діяльності, оскільки це сприяє сплаті оптимальної суми податків.

процес управління підприємством, бо мінімізація та оптимізація податкового портфеля відповідає стратегічним потребам господарюючого суб'єкта. Іноді підприємству вигідніше не занижувати свою базу оподаткування з тих чи інших причин. Наприклад, коли витрати з мінімізації податків перевищують доходи, які отримує підприємство від заходів з мінімізації податків, або коли інвестиційний план розвитку господарюючого суб'єкта не передбачає зменшення податкових витрат. Прикладом можуть бути малі підприємства, які перейшли на єдиний податок і в яких немає необхідності в розробці схем з мінімізації податків [6, с. 114 – 116]. Мінімізація податків у зазначених випадках не означає відмову від застосування податкового планування, а навпаки, податкове планування залишатися одним з основних видів фінансового планування. Отже, податкове планування – це інтеграційний процес, спрямований на упорядкування господарської діяльності у відповідності

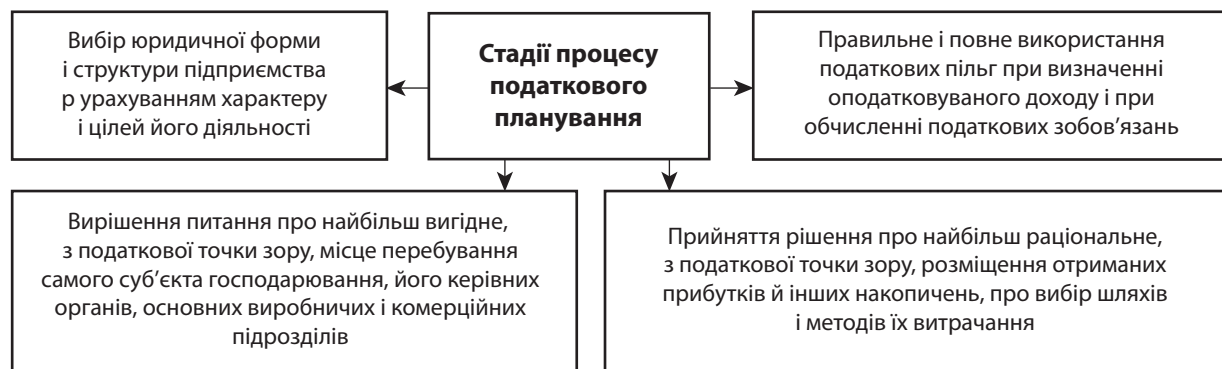

Рис. 2. Стадії процесу податкового планування на українських підприємствах

до діючого податкового законодавства та інноваційної стратегії розвитку суб'єкта господарювання.

Для управління податками, спершу слід визначити й оцінити зміни фінансових результатів угод, подій та інших факторів господарського життя, що відбуваються під впливом податків. В інноваційну основу управління податками покладені три основні напрямки: взаємний вплив оподатковуваних баз різних податків; можливість перекадання всіх або частини податків на споживача; включення податкової складової в «кост-карту» одиниці продукції і визначення впливу податкової складової на вироблений і реалізований товарний асортимент [4, с. 26].

ковування, але й оцінюється економічний вплив ухвалених рішень на поточну діяльність і перспективу. Тому сьогодні вдосконалення економічного механізму податкового планування на українських підприємствах повинно відбуватися шляхом:

- ✦ використання показника економії витрат на оплату праці персоналу, який відповідає за розробку та прийняття управлінських рішень за умов використання інформації податкового планування, та критерію випередження темпів зростання прибутку до оподаткування над темпами зростання суми податків і зборів, які спла-

Таблиця 1

Форми податкового планування на підприємствах України

Тип підприємства	Форми планування
Малі підприємства	Моніторинг податкових питань виділеним працівником бухгалтерії чи фінансового відділу підприємства
Середні підприємства	Податкове планування і поточний фінансовий контроль за податковими зобов'язаннями підприємства силами спеціалізованого відділу, групи
Великі підприємства	Залучення зовнішніх консультантів для податкової експертизи нових проектів або контролю над поточними податковими платежами фірми, аж до складання податкової звітності та представлення її податковим органам

В організації податкового планування на підприємствах України важливою є системність, яка дає можливість збільшити обігові кошти, підвищити їх конкурентоспроможність шляхом самостійного законного регулювання рівня податкового навантаження. Кожним підприємством має бути сформована своя політика податкового планування, зі своїми принципами, методами, розрахованими показниками [2, с. 5].

Методика і реалізація податкового планування залежать від виду діяльності підприємства, хоча деякі методи податкового планування є спільними для всіх підприємств: зниження бази оподаткування; перенесення бази оподаткування на іншу структуру, у якій ставки податків менші; метод диференціювання відносин; метод відстрочення податкового платежу.

Податкове планування в інноваційній економіці повинне передбачати правильність сплати податків, оптимальність їх стягнення в одному податковому періоді та мінімальність сплати податків з використанням законних методів. Оптимізація податків передбачає перехід на спрощену систему оподаткування та планування діяльності підприємства з використанням спеціально розроблених оптимізаційних схем, а саме розділення бізнесу на декілька господарюючих суб'єктів.

Оптимізація податкового навантаження господарюючого суб'єкта вимагає врахування низки чинників, до яких належать: ступінь впливу ПДВ на взаємини підприємства з основними контрагентами, рівень рентабельності продажів, співвідношення витрат і доходів підприємства, частка фонду оплати праці в доходах. Кожен із зазначених чинників може диференційовано впливати на підсумковий вектор, що формує оптимальний вибір режиму оподаткування підприємства.

Таким чином, у процесі податкового планування не тільки визначаються можливості мінімізації оподат-

чуються. Це дозволить знизити витрати часу на розробку та прийняття управлінських рішень;

- ✦ здійснення контролю та аналізу інформації про хід виконання планів із податкових платежів, у ході якого визначається відхилення фактичних податкових зобов'язань підприємства від запланованих. Це дозволить не тільки отримати інформацію для досягнення поставленої мети, але і буде обов'язковою умовою виникнення нового циклу управління податковими платежами та податковим навантаженням підприємства;
- ✦ використання критерію чистої приведеної вартості, скоригованої з урахуванням трансакційних видатків, у тому числі витрат податкового адміністрування і витрат ризику податкових перевірок, що дозволить більш повно врахувати вплив податків і податкової політики держави на оцінку інвестиційних проектів;
- ✦ зменшення рівня трансакційних податкових витрат суб'єкта господарювання, які пов'язані зі здійсненням заходів податкового планування: розмежування у законодавстві ухилення від сплати податків від легальних способів уникнення оподаткування, у тому числі податкового планування.

Реформування фіскального простору [3, с. 21] в рамках інноваційного податкового планування сприятиме стабільному наповненню місцевих і державного бюджетів країни, підвищенню ефективності використання коштів на підприємствах та орієнтувати суб'єкти господарювання на пріоритети фінансової стабілізації та економічного зростання України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вылкова Е. С.** Налоговое планирование : учебник для магистров / Е. С. Вылкова. – М. : Издательство Юрайт, 2011. – 639. – (Серия : Магистр).

2. **Єлісєєв А.** Організація податкового планування на підприємстві / А. Єлісєєв, А. Загородній // Податкове планування. – 2007. – № 8. – С. 5 – 6.

3. **Єфименко Т. І.** Формування фіскального простору економічних реформ / Т. І. Єфименко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 3 – 23.

4. **Прокопенко Ю. В.** Податкове планування на підприємстві / Ю. В. Прокопенко, О. М. Шарнопольська // Ма-

теріали міжнародної студенської конференції «Сучасні тенденції менеджменту : правові й економічні аспекти». – Донецьк, ДонНТУ – 2010. – С. 26 – 27.

5. **Поддєрьогін А. М., Черненко В. К.** Корпоративне податкове планування у фінансовому управлінні підприємством / А. М. Поддєрьогін, В. К. Черненко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 47 – 58.

6. **Цимбалюк В.** Концептуальні питання інформатизації податкового планування суб'єктів підприємницької діяльності / В. Цимбалюк // Право України. – 2006. – № 5. – С. 113 – 118.

УДК 336.221.4

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ЛИТВИНЕНКО Я. В.

кандидат економічних наук

Київ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується як складний з урахуванням економічної кризи, складної зовнішньоекономічної ситуації, залежності від імпорту енергоносіїв та більшості матеріальних ресурсів, у застосуванні застарілих технологій у виробництві, які обумовлюють витрати великої кількості ресурсів та інше. Ті чинники й вимушують переходити до зміни економічної політики, застосування економічних методів керівництва державою.

Одними з ефективніших методів економічного впливу на підприємство з боку держави є стимулювання виробництва через зменшення податкового тиску на платників податків та надання пільг. При цьому потрібно мати на увазі, що регулююча функція є однією з головних функцій податків, яка дозволяє здійснювати такий принцип податкової системи, як справедливий розподіл податкового навантаження між суб'єктами господарювання з урахуванням дотримання інтересів держави. За рахунок цієї функції держава має можливість регулювати обсяги діяльності, стимулювати збільшення виробництва одних і гальмувати інших виробів з метою зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, або зменшення споживання таких товарів (головним чином які є небезпечними або шкідливими для вживання населенням).

Проблеми організації податкової системи України розглядаються в багатьох наукових і публіцистичних працях як закордонних, так і вітчизняних фахівців. До них можливо віднести таких вчених, як Варналій З. С., Данілов О. Д., Єфименко Т. І., Крисоватий А. І., Кизи́ма А. Я., Мельник П. В., Педь І. В. Тарангул Л. А. Ці питання є темою обговорення на різноманітних наукових форумах, економічних симпозиумах, зустрічах фахівців

тощо. Головна увага приділяється розвитку податкової системи в цілому або окремих податкових платежів при цьому висуваються та розглядаються різні пропозиції та поради, які в подальшому не знаходять відповідного впровадження в практичній діяльності.

Головною метою проведеного дослідження є аналіз сучасного стану оподаткування прибутку підприємств, визначення тих проблем і недоліків, які зараз існують в Україні. Завданням статті є знаходження основних напрямків удосконалення системи оподаткування цим податком в майбутньому.

Головною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є зростання добробуту його власників. У першу чергу це може бути за рахунок збільшення отримання прибутку підприємством як за рахунок зменшення його витрат, так і за рахунок зменшення податків.

У цілому податкове регулювання може бути в декількох формах, головними з яких є економічні (податкова пільга, податкові канікули, інвестиційні податкові кредити, відстрочка оплати податкового платежу та інше), та адміністративно-командні (головним чином застосування штрафних санкцій). До економічних можна віднести зниження ставки податку або надання пільг окремим об'єктам господарювання. Останнім часом ставки цього податку мають тенденцію до зниження з 90% (на початку 90-х років минулого століття) до 23% з 1 січня 2012 року із подальшим зниженням до 16% з 1 січня 2014 року. Така тенденція має позитивний вплив на діяльність підприємств та збільшення отримання податку на прибуток до державного бюджету. Крім того це також сприяє виходу підприємств з так званого «тіньового сектора» економіки країни. У цілому стан надходження податкових платежів і, у тому числі, податку на прибуток за останні роки наводяться в *табл. 1*.

Як свідчать наведені дані, взагалі податкові надходження за останні п'ять років збільшилися майже в 2.4 раза, у той же час податок на прибуток тільки в 1.7 раза. Але потрібно відзначити іншу тенденцію – питома вага податкових надходжень у загальній доходній частині